

EVROPEJSKIJ SOVĚT

Se vstupem Bulharska do EU si Bulhaři oživilí některé zapomenuté pojmy. Evropská unie se nazývá SOJUZ a Rada se nazývá SOVĚT. Protože je bulharština první v abecedě (azbuce), i nejnovější oficiální dokumenty a tabulky na budovách EU mají na prvním místě СЪЮЗ a СЪВЕТ.

Evropští lídři na summitu Evropské rady 22. června zařadili po nočním jednání do základních cílů unie „usilování o sociálně tržní hospodářství“ a vypustili větu, že by unie měla nabízet občanům „vnitřní trh, na kterém je konkurence svobodná a nepokřivená“.

Pro Českou republiku nevýhodný systém hlasování má začít platit „až“ v roce 2014 – na přání Poláků, kteří si budou chtít ještě naposledy užít právo veta při rozhodování o rozdělování evropských fondů na léta 2014–21. Česká vláda „prosadila“ do návrhu větu o tom, že základní smlouvy EU bude možno měnit tak, že by se kompetence EU mohly nejen rozšiřovat, ale i zmenšovat, jako by to dnes teoreticky nešlo.

Ve smlouvě nebude hymna a vlajka, aby EU nepřipomínala stát. Snad jen lze doporučit, že by nová evropská smlouva mohla začínat preambulí: „Союз нерушимый республик свободных... в победе бессмертных идей европеизма“.

PM

Ekonomie a kouření

WALTER WILLIAMS

Nežákladnějším principem ekonomické vědy je zákon poptávky, který říká, že čím větší je náklad nějakého chování, tím méně bude takového chování mezi lidmi, a na druhé straně, čím méně nákladné dané chování je, tím více ho bude. Zákon poptávky se vztahuje na jakékoliv lidské chování a já jej v tomto článku budu aplikovat na – antiikuřácké chování. Nedivte se, že pomineme jakékoliv otázky týkající se zdraví, protože ty pro naše dnešní téma – jak je antiikuřácké chování ovlivněno náklady tohoto chování – nejsou relevantní.

Náklady, které nesou nekuřáci, když pomocí zákonů omezují chování kuřáků – řekněme v restauracích, barech či letadlech – se blíží nule, jsou to jen náklady v podobě přesvědčování zákonodárců. Pokud se cena něčeho blíží nule, vždy existuje tendence k nadměrnému užívání. Možná namítnete: „ale nekuřáckých prostor přece nikdy nemůže být příliš málo!“ Zkuste si tedy malý test: Představte si, že vám v autě daleko od města dojde benzín uprostřed vichřice. Jedu kolem a vy na mě zamáváte,

abych zastavil a pomohl vám. Řeknu: Jasně, rád vám pomůžu a svezu vás do města. Ale jsem kuřák a budu v autě kouřit.“ Jaká je asi pravděpodobnost, že jako zapřísařhlý odpůrce kouření moji nabídku pomoci odmítnete? Možná jste v pokušení namítnat: „To je ale něco jiného!“ Ani trochu to není něco jiného. Náklady nekuřáckého prostoru zkrátka existují a ne vždy musí mít finanční povahu. Ukažme si to ale na penězích.

Řekněme, že nedovolíte kouření ve svém domě. Přijdu k vám na návštěvu a nabídnu vám 100 dolarů za každou cigaretu, kterou mi dovolíte vykouřit. Tím jsem okamžitě zvedl náklady uchování vašeho nekuřáckého prostoru. Zachování nekuřáckého režimu ve vašem domě tak najednou bude znamenat ztrátu sto dolarů. Jestli jste stále zatvrzelí, můžu vám samozřejmě nabídnout vyšší cenu a ekonomická teorie říká, že při nějaké ceně uznáte, že udržení nekompromisně nekuřáckého prostoru za to nestojí.

(Pokračování na str. 2)

DAŇOVÉ RÁJE

V této rubrice představujeme státy, které konkurenčním přístupem ke zdanění a vysokou prosperitou dávají příklad ostatním zemím. Konkurenci jednotlivých jurisdikcí považujeme za garanci svobody a prosperity.

SINGAPUR

Forma státu: Republika. Volby jsou povinné pro občany nad 21 let. Jednokomorový parlament má 84 členů.

Populace: 4,5 milionu

Rozloha: 693 km²

HDP na osobu: 31 400 USD

Růst HDP: 7,9% (2006)

Nezaměstnanost: 2,7%

Inflace: 1% (měna: singapurský dolar)

Míra přerozdělování: 23% HDP

Daně: DPH činí na Singapuru 4% (v případě aut se platí navíc daň 20%). Cla neexistují, ale je zakázáno dovážet pornografii a žvýkačky. Daň ze zisku firem je 18%. Daň z nemovitosti se platí ve výši 4% implicitního ročního výnosu nemovitosti. Daň z příjmu má progresivní stupnici, příjem do 20 tisíc singapurských dolarů (280 tisíc Kč) se nedaní, horní sazba je 20% a uplatňuje se na příjem nad 320 tisíc singapurských do-

larů (4,5 mil. Kč), ovšem cizinci pracující v Singapuru platí rovnou daň ve výši 15%. Daň z benzínu je jen 6 korun na litr, za to daň z piva je 18 korun na půllitr. Stát nepřerozděluje peníze v důchodovém systému a zdravotnictví, ale lidé do 50 let si musí povinně přispívat do státního zajišťovacího fondu (Central Provident Fund) přis-

spěvky ve výši 13% (zaměstnanec), resp. 20% (zaměstnavatel) ze mzdy do 4500 dolarů (60 tisíc Kč), od 50 do 65 let se postupně příspěvky snižují na 5% mzdy. Z fondu se vyplácí důchod lidem nad 65 let a vybírat lze též na zdravotní výlohy, na nákup domu a na školné pro děti.

Obrana: Dvoutletá vojenská služba je povinná pro 18leté muže, stát vynakládá na armádu 5% HDP.

Zdroje: www.singaporebudget.gov.sg www.iras.gov.sg
www.customs.gov.sg www.cpf.gov.sg

Ekonomie...

(Pokračování ze str. 1)

Je pravděpodobné, že ve většině situací je totálně nekuřácký nebo totálně kuřácký prostor suboptimálním řešením. Při nulové ceně by tak existovalo příliš mnoho či příliš málo kouře. Problémem v naší společnosti je, že zákony již nařídily příliš mnoho nekuřáckých prostor. Z velké části je ale vina na samotných kuřácích, kteří ke své škodě nestanovují náklady nekuřáckého prostředí.

Asi řeknete: „Jak to ten Williams myslí?“ Tady je příklad: Před pár lety mě jeden kongresman (kterého nebudu jmenovat) pozval, abych udělal přednášku pro skupinu zaměstnanců kongresu. Zeptal jsem se ho, jestli by nevdalo, kdybych během před-

nášky kouřil a on mě poučil o zákazu kouření v budově Kongresu. Řekl jsem mu, že pokud nebudu moci kouřit, jeho pozvání k přednášce nebudu moci přijmout. Kongresman pak slíbil, že upozorní ostražku, aby mě nechali kouřit a já pozvání přijal. Zažil jsem několik podobných případů, kdy jsem podobně stanovil cenu za zachování nekuřáckého prostoru. Takže já plně respektuji, že jednotlivci i organizace mají svá pravidla, ale já mám také svá pravidla.

Ani mé pravidlo není absolutní. Existují případy, kdy snesu pravidlo nekuřáckého prostoru a jsou jiné případy, kdy na něj nepřistoupím. Vždy to závisí na nákladech, které tím podstupuji. Myslím, že ostatní kuřáci by se měli chovat stejně. Řekněme, že vás někdo požádá o nějakou dobrovolnickou práci. Můžete na to odpovědět: „Ano, přijdu, ale jen když

budu smět kouřit.“ Tato strategie může být koneckonců velmi příjemnou cestou jak se vyhnout nějaké nepříjemné záležitosti a přitom neříct ne. Stačí se zeptat, zda bude povoleno kouření.

A jaké je z toho všeho ekonomické poučení? Nulové ceny vedou k suboptimálním výsledkům, což se nevztahuje samozřejmě jen na otázku kouření. Jak by se vám líbily nulové ceny ve vašem supermarketu nebo obchodu s oblečením? Co myslíte, že byste našli na pultech v obchodě s nulovými cenami? Jestli je vaše odpověď „Nic, protože lidé by toho chtěli příliš mnoho,“ máte z dnešní lekce o nákladech chování jedničku.

Walter Williams působí na katedře ekonomie Univerzity George Masona v USA. Překlad PM.

Publikováno s laskavým svolením autora.

Pivovarská listina hanby

PETR MACH

Za komunismu vařil pivo jen jeden subjekt – stát. Centrální plánovač rozhodoval o tom, který státní pivovar dostane dotace na investice a který ne. Ceny piva byly centrálně stanovené. Důsledkem bylo, že dobrých piv byl na trhu nedostatek.

Konkurence, privatizace a otevření trhu po roce 1989 přineslo změnu. Pivovary si začaly konkurovat cenou i kvalitou, spotřebitelé se stali pány a začali svoji poptávkou rozhodovat o tom, který pivovar bude prosperovat více a který méně. Dnes na trhu působí 74 pivovarů různé velikosti.

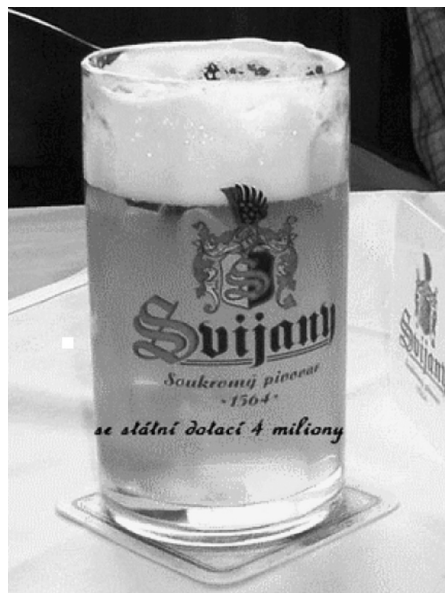
Šestnáct let po pádu komunismu ale nastal zlom. V minulém roce deset ze 74 pivovarů zjistilo, že nad konkurencí lze vzrát skrze státní úředníky – na úkor konku-

renčních pivovarů a všech ostatních deseti milionů daňových poplatníků.

Místo zasloužených peněz – získaných v dobrovolném kontraktu od přísných spotřebitelů, kteří kdykoliv mohou přejít ke konkurenční značce – se deset pivovarů rozhodlo podnikat za peníze, které stát sebral daňovým poplatníkům a úspěšně si požádali o dotaci.

Vstup do Evropské unie znamenal začátek obskurního dotačního programu nazvaného „Operační program průmysl a podnikání“, který je částečně plněn penězi ze státního rozpočtu a částečně penězi z Evropské unie (které jsme tam nejprve poslali ze státního rozpočtu) – tedy tak jako tak penězi českých daňových poplatníků.

Byla tím zahájena na českém pivovarnic-

kém trhu perverzní konkurence, kdy se již nesoutěží jen o přízeň spotřebitele, ale též o přízeň úředníka. Vrcholem této zvrácené konkurence bylo udělení slevy na dani ve výši 688,7 milionu pivovaru Plzeňský Prazdroj společnosti SabMiller, který ovládá podstatnou část trhu s pivem – tentokrát v rámci programu tzv. investičních pobídek.

Výše popsané pokřivení trhu se netýká pouze pivovarů ale prakticky všech průmyslových oborů. Celkem stát na dotacích z programu „Průmysl a Podnikání“ rozdál přes 7 miliard korun a investiční pobídky udělil v celkové výši přes 160 miliard korun.

Je jasné, že kdyby se tyto a podobné dotační a úlevové programy zrušily, mohly by se podstatně snížit daně – ať již sazby DPH nebo daní z příjmu. Ušetřilo by se ne-

Pivovarnická Listina hanby

Příjemce státní podpory	Druh podpory	Výše podpory
Pivovary Staropramen, a.s.*	sleva na dani a dotace	817 000 000
Plzeňský Prazdroj	sleva na dani	688 680 000
Pivovary Staropramen, a.s.	dotace	20 000 000
Pivovar Černá Hora, a.s.	dotace	11 155 000
Pivovar Svijany, a.s.	dotace	4 050 000
Městský pivovar Platan, s.r.o.	dotace	3 180 000
Pivovar Pernštejn a.s.	dotace	2 106 000
Měšťanský pivovar Havlíčkův Brod a.s.	dotace	1 536 000
Žatecký pivovar spol. s r.o.	dotace	1 000 000
Budějovický měšťanský pivovar, a.s.	dotace	993 000
Pivovar Nová Paka a.s.	dotace	161 000
Pivovar Novosad & Syn Harrachov, s.r.o.	dotace	105 000
CELKEM		1 549 966 000

Zdroj: Ministerstvo průmyslu a obchodu, *Profit

jen na dotacích, ale i na obrovské přerozdělovací byrokracii.

Problémem ovšem je, že část dotací z „Operačního programu Průmysl a podnikání“ pochází z evropských strukturálních fondů. Tyto dotace sice pomáhají těm pár firmám, které je získají, ale škodí všem ostatním a ekonomice jako celku. Navíc, než tyto peníze z EU přijdou, musíme je tam nejprve poslat ve formě členského příspěvku. Takže vláda je tak trochu v pasti – sama by možná nechtěla ekonomicky škodlivé a nespravedlivé dotace vyplácet, na druhé straně nechce, aby Česká republika o evropské dotace přišla.

Zacyklili jsme se ve změti úlev, dotací a výjimek, část z nich má domácí původ, část je vynucená Brusel. Stát ulevuje miliardami na daních a miliardy rozdává na dotacích. Ničí tak trh, kde už nevíte, kdo nabízí lepší zboží a služby, ale ten, kdo si vydobude výjimky a dotace na státních úřednicích, kterých s každou úlevou a každým novým dotačním programem přibývá. Ve výsledku se snižuje konkurence, zhoršuje kvalita a my to platíme ve vysokých daních.

Jak lze vrátit věcem přirozený řád? Je nutné zrušit „Operační program průmysl a podnikání“ a systém investičních pobídek. Trend je ale spíš opačný. Na léta 2007–13

(sedmileté plánovací období Evropské unie) byl evropský „Operační program Průmysl a podnikání“ nahrazen prakticky totožným „Operačním programem Podnikání a inovace“. Z něj by měl stát rozdat celkem 101 miliard korun, z toho z českého rozpočtu má jít přes 15 miliard, zbytek samozřejmě zaplatíme také my, skrze bruselský rozpočet. Minimálně do roku 2013 tedy nelze čekat žádnou změnu, ať již naše vláda bude jakákoliv. Je pravděpodobné, že následně schválí EU podobný program pro léta 2014–2021...

Autor je výkonným ředitelem Centra pro ekonomiku a politiku

REGULAČNÍ POSTŘEHY

Odložit státní maturitu? Nikoli, zrušit!

Některé věci opravdu nejsem s to pochopit. Jednou z nich je tzv. „státní maturita“. Předpokládám, že důkladnější polemika o ní se rozproude alespoň poté, co riziko jejího brzkého zavedení přimělo několik tisíc středoškoláků vyjít jednoho pátečního dopoledne do pražských ulic a hlučně proti tomuto vynálezu demonstrovat před ministerstvem školství. Mýlil jsem se, vše skončilo jaksí do ztracena. Ministr školství slíbila, že státní maturitu odloží, protože „není dostatečně připravena“ a toto její prohlášení bylo prezentováno málem jako nejhrdinější politický počín sezóny. A demonstrující omladina se tím nechala uspokojit. Protestovali totiž zejména nejstarší středoškoláci, brzkou státní maturitou nejvíce ohrožení. A ti sobecky pochopili, že jsou díky odkladu z problému venku. Jich se „státní maturita“ týkat nebude. Odmaturují postaru a co bude za dva či tři roky, jim může být putna. Oni vyřešili odkladem svůj vlastní aktuální maturitní problém, ministryně aktuální politický problém. Ani jedné straně nešlo přitom zjevně o podstatu, o princip. Ani jedna totiž nerozpoutala to podstatné: diskusi o samotném smyslu státní závěrečné středoškolské zkoušky.

Taková diskuse je přitom klíčová, protože upřímně řečeno, „státní maturita“ žádný smysl nemá. Zamýšleným konečným cílem „státní maturity“ totiž je, aby všechny ty tisíce nestejných středoškoláků studujících léta nestejné specializace na nestejných středních školách nestejné kvality a u nestejných kantorů znaly z vůle a moci státu na konci několikaletého studia úplně totéž. Od Aše po Opavu, od gymnazisty po strojaře, od jazykově profilovaných po sportovně zaměřené. Probůh proč?

Idea „státní maturity“ vychází ze zlobivého a všudypřítomného kultu rovnosti.

Aplikován na střední školství, požaduje tento kult, aby vzdělávací systém fungoval jako pásová výroba produkující vždy, všude a za všech okolností identický, homogenní, ničím se neodlišující, nepřechuhující a hlavně snadno „přeměřitelný“ produkt: srovnatelného středoškoláka. Tento ideál pásové výroby je ovšem ve školství zrůdností a logickým a věcným nesmyslem. Lidé nejsou homogenní, nejsou stejní. Ve svých talentech, nadáních, schopnostech či zájmech se zásadně odlišují a to už od dětství. Dejte deseti lidem přečíst stejný text a nechte je jej všemi deseti převyprávět vlastními slovy a dostanete zaručeně deset různých interpretací. Nechte deset studentů čtyři roky studovat třeba i stejné gymnázium a dostanete deset různých sad znalostí a vědomostí. S nadsázkou se dá říci, že málokdo se nabytými znalostmi může od sebe tak lišit jako dva studenti stejné třídy stejné školy po čtyřletém studiu.

Střední škola je pro mnohé jen prvním „institucionalizovaným filtrem“ přirozené odlišnosti lidí. Proto vznikají různé střední školy odlišného zaměření a různých studijních oborů, aby tuto rozmanitost a nestejnost studentů alespoň částečně a nedokonalé odrážely. Proto se školy profilují, zaměřují se tu na nejnadanější (jako výběrová gymnázia), tu na méně nadané. Odlišnost jejich studijních požadavků, vyučovaných předmětů a rozdílná studijní náročnost je studentům i jejich rodičům předmětem dobře známa. Proto je pro mnohé nakonec tak klíčové rozhodování, na kterou střední školu jít.

To vše platilo i v dobách tuhého komunismu, ale od těch dob se samozřejmě nabídka, konkurence škol a jejich rozmanitost ještě rozšířila. A je to tak správně. Jakýpak má ale smysl tuhle nestejnost škol a studentů po mnoha letech studia najednou

„průměrovat“? Proč po čtyřech letech, kdy jsou logicky a zcela správně kladeny v matematice na studenta systematicky jiné nároky na reálném gymnáziu a jiné na střední umělecké škole, mají najednou obě školy mít pro své studenty úplně stejné závěrečné zkoušky? Je to přece škola a její učitelé, kteří všechny své studenty léta znají, vedou, vzdělávají je a v kontextu školy, svých studijních programů a ostatních studentů je hodnotí. A nikdo snad jejich pravomoc hodnotit nezpochybňuje.

„Státní maturita“, tento jednorázový zášah shora na závěr studia je popřením této pravomoci a autonomie středních škol a zásadním vyjádřením nedůvěry jim a jejich kantorům v tom, jak léta své studenty vzdělávaly. A z hlediska studentů je to jen plácnutí do vody, protože „zprůměrovaná“ maturita jim nic nepřináší a nezaručuje. Její absolvování s pro ně není a ani nebude třeba automatickou vstupenkou na velmi žádanou vysokou školu. Samozřejmě, protože výběrové filtry a testy mají smysl spíše na vstupu, než na výstupu. O to méně je navrhovaná forma „státní maturity“ logická.

Proč tedy vést diskuse maximálně o jejím odkladu a nikoli o odmítnutí celé této podivuhodné myšlenky, která by vrátila střední školství o dvacet let zpět?

Mojmír Hampl
ekonom
mojmir.hampl@cnb.cz

ÚŘAD NA ZRUŠENÍ

V této rubrice představujeme úřady, které žijí z peněz daňových poplatníků a jejichž existence je zbytečná nebo dokonce škodlivá. Jsme přesvědčeni, že odstraňování zbytečných úřadů je jediná cesta k omezení korupce a účinná cesta ke snížení daňového břemene.

CERMAT

(Centrum pro reformu maturit)

Počet zaměstnanců: 47

Rozpočet: 76 milionů

Z toho na platy: 24 milionů

Činnost: Úřad má na starosti přípravu jednotných státních maturit, které by měly nahradit současné závěrečné maturitní zkoušky, jejichž příprava leží na jednotlivých středních školách. Kromě věčného chystání státních maturit CERMAT organizuje „maturity nanečisto“. Tato služba je nabízena školám a jejich studentům zdarma. Miliony také úřad utratil na provádění projektu „Akční plán eEurope+“, tj. vytváření statistik o připojení škol na internet. Dalším nesmyslem prováděným tímto úřadem je „komplexní“ testování znalostí žáků ve všech krajích - z testů je ale vynechána Praha, protože jde o projekt financovaný z dotací EU, které musí být utraceny jen v regionech s HDP na hlavu pod 75% průměru EU, kam Praha nespadá.

Hospodaření: Úřad hospodaří se státními dotacemi a evropskými dotacemi, podle ministerstva školství dosud chystání státních maturit vyšlo na více než 200 milionů korun daňových poplatníků.

Hodnocení: Jednotná státní maturita není potřebná, už stovky let - aniž by to komukoliv výrazně vadilo - existuje současný systém, v němž organizují závěrečné zkoušky samy jednotlivé školy. „Zkoušky nanečisto“ nabízí řada dalších soukromých organizací, pro které jsou bezplatné zkoušky CERMATu nekalou konkurencí. Není potřeba státní úřad, který by organizoval testování znalostí mladých lidí, toto testování, tam kde je po něm poptávka, nabízejí soukromé instituce.

Verdikt: Úřad lze zrušit bez náhrady. Daňoví poplatníci by ročně ušetřili 76 milionů korun a desítky milionů by vynesl prodej sídla úřadu v centru Prahy.

Typografické studio

Nabízíme:

*Kompletní zpracování knih, časopisů, katalogů,
dopisních papírů, vizitek ...,
logotypů, grafických návrhů...*
Zajistíme tisk a knihařské zpracování.

Proč to děláme? Protože nás to baví!

Vladimír Vyskočil – KORŠACH

Ježkova 1, 130 00 Praha 3

Mobil: 777 13 13 86

Tel./fax: 222 734 455 typograf@korsach.cz

www.korsach.cz

Laissez-Faire, měsíčník pro svobodu jednotlivce. Čte se [lese-fér]. Vydává: občanské sdružení Laissez Faire. Adresa: Bozděchova 8, 150 00 Praha 5. Tel.: 603 228 753, mach@cepin.cz. Redakční rada: Petr Mach, Tomáš Jirsa, Jaroslav Bachora, Dalibor Roháč. Internetový archiv: www.petrmach.cz. Číslo účtu: 1011153517/5500. Náměty, články, reakce, zájem o předplatné, zájem o inzerci uvádějte na výše uvedený kontakt. Registrace MK 8183. ISSN 1212-8597